

3 1761 08109908 7

Rus, Mstyslav
Amerykanets'

PG

3969

RB4A73

Purchased from the
SEWERYN WINDYK LIBRARY BEQUEST

Д 15

МСТИСЛАВ РУС.

АМЕРИКАНЕЦЬ

Веселий образ
з життя народа
зі співами
в трьох діях.

◆◆◆
Друге виданє.
◆◆◆

Ціна 15 центів.

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
John and Mary A. Yaremko Foundation

ЧИСЛО 11.
ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ
В СКРЕНТОН, ПА.

МСТИСЛАВ РУС.

AMERYKANETS?
АМЕРИКАНЕЦЬ

Веселий образ з життя народа
зі співами.

В ТРЬОХ ДІЯХ.

Друге виданє.

NUKRDUP

1915.
З УНІВЕРЗАЛЬНОЇ ДРУКАРНІ
(UNIVERSAL PRINTING CO.)
SCRANTON -- PA

JUL
5
1983

ДІЙСТВУЮЧІ ЛИЦЯ:

1.	РОМАН ГОРЕВИЧ, емігрант	літ 30
2.	КОЗЛОВСЬКИЙ, }	50
3.	КОЗЛОВСЬКА, }	40
4.	ГАЛЯ, їх дочка	18
5.	ПАВЛО ВОВК, війт	50
6.	ОДАРКА, дочка Павла	20
7.	ТИМКО, }	50
8.	ПАНЬКО, }	50
9.	ЛЮБОВИЧ, дяк і громадський писар	30
10.	СЕМЕН, урльошник	24
11.	ШМІЛА, шинкар	
12.	МАРТА, ворожка	
13.	Відпоручник просвітнього комітету.	

Селяни, селянки, парібки і дівчата.

PG

3969

R84A73

АКТ І.

СЦЕНА І.

(Звичайна сільська корчма, за шинквасом стоїть Шміла, в противнім куті стіл а за ним сидить громадська рада з віїтом і пють. Коло шинквасу вільне місце на кілька осіб. Писар Любович сидить на краю).

П а в л о . Я скликав тут славетну раду громадську, щоби порадити ся о многих позиточних річах.

Г о л о с и . Ну та на то ви і віїт, і начальник, і батько громадї.

Л ю б о в и ч (в сторону): Файний менї батько, а громаду обкрадає. як послїдний злодій.

П а в л о (до Любовича). Ви, здає ся, реєнтій, щось казали?

Л ю б о в и ч . Нічого, ні! я лиш казав, що бувби вже час зачати нараду.

П а в л о . Так! так! спіравді. Шміла, дайте йно єще квартиру.

(Шміла наливає фляшку і ставить на стіл).

(Павло наливає чарку і пє до Любовича, той засла-няєсь рукою і кричить).

Л ю б о в и ч . Алеж дякую, пане на-

чальник, ви прецінь знаєте, що я тої па-
рухи не пою.

П а в л о . Ага! правда, я все забуваю.
Шміла, дайте йно пану реєнтному і писа-
реви села Демаморич фляшку пива.

(Шміла ставить перед Любовичем відкорковану фляш-
ку і шклянку, той наливає і штуркає ся з Павлом. Прочі
раді приглядають ся тому, пють також і жалісно кивають
головами. Оден з них вириває ся).

Т и м к о . Боже, Боже сьвятий, на що
той нарід нині сходить. (Звертаєсь до Лю-
бовича). От хотьби і ви, пане реєнтний, і
вчені і молоді і здає ся навіть здорові, а
чарки горівки не потрафите випити. Ой,
Боженьку сьвятий, на що то нині нарід
сходить.

П а н ь к о . А всему тому винні наші
єгомосць. Десь позапроваджували якісь
братства тверезости, якесь щось і нарід
тепер на пси зійшов.

Ш м і л а . Паньке, маєте рехт. Що
хлоп варта без горівке? Ваше єгомосьтє
не пиво, вино, каве, гарбате, то їм здає
ся, що і хлоп так може.

Л ю б о в и ч . Я чомужби хлоп не мігток само.

Т и м к о . Е... е... е... Дайте-йно спокій, пане реєнтий. дайте-йно спокій, ви все за огомосцем тягнете. А я таки своє кажу, по що то старе касувати. Що старе то добре. От хотьби і тепер, на гвалт заблагось їм читальні і ані суди Боже.

П а в л о . Власне в тій справі скликав я нині раду громадську. До вас отже, славетні радні, звертаюсь за порадою. Треба громадї читальні, чи ні?

Г о л о с и . А на що нам! Агі! Ще того кдопоту бракує. Жили наші батьки без читальні то й ми обійдем ся.

Л ю б о в и ч . Я знов гадаю...

Ш м і л а (перебиває єму). Що ви, пане реєнтий, маєте гадати. Ви є на службе ув громаде і що громаде хоче, то ви повинно робити.

Г о л о с и . Таки так, таки так. Шміла мають рихт.

Ш м і л а . Бо що правда, то не гріх.

А що то в вас нема може поридне корчме, чи що. Таж як би ви зробили читальне, то з вас сусіди би сміялись; казалиби: Овва! А то в Демаморичах хлопи скапцаніли, вже не мають защо до своє корчме ходити тай закладають собі якесь читальне. Фе! встид! ганьбе! тфу...

Павло. Та бо цитьте-но Шміла, не кричить, бо хто-б думав, що ми справді такі капцани. Таж ще я жию, а поки я жию і вїтую в громаді, читальні не бути.

Голоси: Таки так! таки так! пан начальник мають рихт, ми ще хвалити Бога не капцани, ще нас стати на свою корчму.

Любович (в сторону). А перун тріс би таку сволоч.

Павло. Ви, здає ся, реєнтий, щось казали?

Любович. Нічого! я лиш хотїв спитати ся, чи можна вже протокол закінчити.

Павло: А певно, напвщїть отже в

протокулі, що громада читальні не приймає ся.

Любович. Добре, добре! (В сторону). Вже я Вас ту добре опишу.

Павло. Що ви ще, реєнтий, казали?

Любович. Нічого! я лише казав, щобсьєте дали печатку.

Павло. Ага, правда! Шміла, дайте йноюю печатку і кварту воковити.

(Шміла подає печатку і фляшку).

СЦЕНА 2.

(Виходить Семен в військовім мундурі, з тростинкою в руках, за шапкою папір).

Семен (бундючно). Добрий вечер!

Павло. А ти що за оден, пташку?

Семен. А щож то, ви мене не пізнаєте. Таж я Ілька Костура свн.

Павло. А деж ти тілький час бував?

Семен. Прощу насамперед запам'ятати собі тоє, що я є цісарський вояк і тикати собі не позволю.

Голоси. А ди-ди! який вонорний.

Ну! ну! перепрашаємо вас, пане вояк, ми не знали, що ви такі вонорні.

Семен. І певно. Бо щож чоловік без чести вартує. О найно-би ви зайшли так з яким Чехом або Німцем, то він би вам доперва показав, по чому локоть квапі.

Голоси: А ви звідки, пане вояк, знаєте тоту німину?

Семен. А щож то, може я не служив між ними через три роки?

Голоси. А дп! дп! А будьтеж но, пане вояк, такі ласкаві тай оповідajte нам, децо про них.

Павло. Шміла, дайте йно пану воякови кватирку.

Семен. Дякую красенко, але я тої парухи не пю, коли ваша ласка то кажіть дати фляшку пива.

Павло. На, маєш! вже є другий такий. (Звертаючись до Любовича) Пане реєнтий, маєте кумпанію.

Тимко. Боже! Боже сьвятий, на що то нині нарід сходить (пе з розніуки).

(Шміла ставляє фляшку і шклянку на стіл. Семен сідає коло Любовича, наливає і пє).

Павло. Я чув, що ніби тоті, не при нас кажучи, Чехи і Німці, то дуже мудрий нарід.

Семен: Ну певно, що мудрійші від нас.

Павло. А мають там у себе читальні?

Семен: Таж певно, що мають, а єще до того при кожній є своя крамниця тай господа.

Павло (в сторону). На, маєш! отом ся допитав. (Голосно) Ну так, але Чехи богатий нарід тай мають звідки то все запроваджувати.

Семен. Ну певно, що богатші, але своє богатство завдячують власне читальням і просвіті.

Любович. А що, я не казав...

Шміла (перебиває). Ни! ни! ни! що ви, реєнтій, маєте казати, ви маєте слухати, що пан вуйце каже, а ви, пане вуйце, також не маєте за що випитувати

ся, та за таке дурниця, фе! встид! ганьба!
тфу!

П а в л о . Маєте рехт, Шміла, по що то вдавати ся не в наші річи. От, лучше скажіть но нам, панє вояк, чи дуже там тепер біда при війську?

С е м е н . То залежить, як кому. Лінивому то всюди біда, а охочий то і не стямить ся, як ті три роки проминуть.

П а н ь к о . Ну а вам як ішло?

С е м е н . Мені вело ся ріжно, зразу як загнали між чужих, то троха було маркотно, бо я нікого не розумів, але опісля ішло мені, як з роси.

П а н ь к о . А те є во рахувати, ніби свої бесіди не забулисьте.

С е м е н . А то по якому булоби. Таж я здибав там одного Русина, що вже 15 літ межі Швабами тримає кантину, а прецінь свої бесіди не забув. Го! го! минули ті часи, коли то до дому вертали знімчені Юрки.

П а в л о : То дуже файно для вас,

що не встидаєтесь своєї мови. Я однак був би дуже рад, щоб ви розповіли, як там ті вояки живуть та й бідують, бо і мого Костя як раз сего року обстригли.

Г о л о с и . А ми також дуже раді послухати.

С е м е н . Е...! що тепер при війську за біда. Дають чоловікови і їсти і пити, і мундур, а ще як котрий вміє добре крутити, то і неба не треба. Але що то багато говорити, от ліпше заспіваю вам нашу улюблену військову пісню, а з неї всего довідаєтесь.

Г о л о с и . Просимо, просимо.

(Семен встає з лавки, виходить на середину сцени і зачинає з відповідними рухами співати).

Пісня Семена.

I.

Я при війську штучки знав,
Як ся ратувати,
Ой не раз скрутив, збрехав,
Щоб встиду не мати.

Здибав мене капраль раз
 Пізно вже по „нитрайху“
 І настрашив мя, що аж
 Малом не вмлїв з страху.

2. Але-м ся порадив,
 Капралю підгладив,
 Добре го вцідивем
 І в корчмі лишивем.

Г о л о с и . А Бігме файна! Ану дальше.
 Десь ми єї вже ніби чули (всі підтягають арію за співаючим).

2.

Машеруєм ми нераз.
 Що аж піт з нас леть ся
 Й не одному бідаку
 Аж серденко беть ся.
 Я паду ніби слабый,
 Камрати здіймають
 І вони мене сейчас
 У шпиталь таскають.

2. У шпиталь військовий
 Прийшов я здоровий,

Добре там виснав ся
Тай з Швабів сміяв ся.

3.

Раз на варті я стояв
Коло магазину,
Ах як я си нагадаю,
Щей тепер ся кину.
Дивлю ся, аж хтось іде—
Я гвер накладаю.

Воно ся д менї краде,
Я курок спускаю.

2. „Гальт, вер да?“ дивлю ся,
То моя Маруся,
Пачку ми принесла,
А сама фіть щезла.

Г о л о с и : А, Бігме, файна пісня.
Шміла, дайте йно пану воякови ще пива.
(Шміла ставляє другу фляшку.)

СЦЕНА 3.

(Входить стара баба Марта, громадська ворожка і славна піячка).

М а р т а (плеще руками): Бігме, фай-

на пісонька. Не жаль послухати. Ану!
ану! пане вояк, заспівайте ще такої.

П а в л о : От сиділабись бабо тихо,
що тобі в чуже просо ніс тикати.

М а р т а . А дивп, який мудрий, а
давно то, голубчвку, ти мене на колінах
просив, щоби твою жінку від смерти ви-
ратувати. От, ліпше кажи дати чарку го-
рівки, бо вже з мене душа вилазитьь.

П а в л о (шкробаєсь в голову і каже
до себе). А том си біду напнтав. (До
Шміли) Дайте-но, Шміла, чарку тій відь-
мі, най ся відченить.

(Шміла наливає чарку і подає Марті, та випиває
душком, підносить одною рукою чарку в гору під світло,
другою бере ся під боки і зачинає співати).

Спів Марти.

Здає ми ся, щом не пила
І до губи не тулила
І в чарочці дїрки нема
І горівки капки нема.

СЦЕНА 4.

(Входить Роман Горевич, шиковно одітий, на голові кашкет, в руках подорожна валізка, оглядає згірдли-бо всіх і каже).

Горевич. А що то в вас, люди, за Содома тай Гомора. Вже з пів години стою під вікном і чую лише самі крики і співи.

Павло (до себе). Господоньку святій, таж то новий секвестратор (ховає голову в долоні).

Тимко. Боже, Боже святійї на що то нині нарід сходитьь.

Голосп. Ой падоньку, ой голо-вонько наша, секестрант в село прийшов.

(Всі понуряють голови крім Семена і Любевича. Марта неспостережно утікає).

Павло (встає несміло). Прошу ласки вельможного пана секестранта, то не є жадна Цудома, то є рада громадська.

Горевич. Що? рада громадська! тут в корчмі?

Павло: Така вже в нас установа з

діда прадіда, прошу ласки вельможного пана секестранта.

Горевич. Алеж я не є жаден секвестратор, тільки по просту Роман Горевич, син вашого бувшого учителя.

Павло (в сторону). На, маєш, десь нині то всі махабунди на мою голову лізуть. Звертаючись бундючно до Горевича) А! так що онакшого. Тепер скажіть мені, яке ви маєте право нападати на раду громадську.

Горевич: То не є напад, то є обовязок кожного чесного горожанина розганяти збіговиска піяків.

Павло: Так!? так ви називаєте раду громадську?

Горевич. Гарна мені рада! Таж я з'їхав пів світа, був в Америці 10 літ, але такого чуда ещем не видав.

Голоси. Е! е! е! та ти Марикан, диштихрант, мудрагель.

Павло. Ви тяжко відповісьте за те зневажанє ради громадської. (До лю-

бовича) Пане реєнтий, напишете до староства, що тут з'явився якийсь Марикан і бунтує нарід.

Л ю б о в и ч . Анї гадаю! Я тут жадного бунту не виджу.

П а в л о . Але я виджу. І що я вам кажу, то маєте робити.

Л ю б о в и ч . Не конечно! ні! Ви отліпше глядїть, щоби в касї був порядок, бо я за тоє не буду відповідати.

П а в л о : Що?! каса?! А вам що до каси? Го! го! та то цілій бунт. Поїду я завтра сам до нана старости.

Л ю б о в и ч . Їдьте, їдьте! може скорше всадять вас до Іванової хати.

(Павло спльовує і шепче щось по тихо до себе, прочі радні понурюють голови. Шміла щось рахує за шинквасом).

Л ю б о в и ч (до Горевича). Пане Горевич, ви певно остаєте в напїм селї?

Г о р е в и ч . Так, справді. Не знаю тільки, чи радо мя приймете між себе.

Л ю б о в и ч і С е м е н . Певно, що

радо. Нам тепер потреба розумних і практичних людей.

П а в л о і радні (в сторону). А чорт би вас всіх грех забрав.

(Лобович і Семен встають з місця, представляють ся взаємно. Шміла за шинквасом спльовує. Війт і радні підпирають ся руками і відвертають ся).

Л ю б о в и ч . Як раз тепер хочемо за починком нашого отця духовного оснувати читальню, але війт спротивляє ся.

Г о р е в и ч . А єму яке до того діло. Прецінь статуту затверджує намістництво, а не війт.

С е м е н . Ну, то можна заскаржити війта до намістництва, що обмежує особисту волю громадян.

Г о р е в и ч . Розуміє ся.

П а в л о (до себе). Отом собі напостав лиха.

Л ю б о в и ч . Будьте ласкаві, панове, потрудіть ся зі мною до нашого отця духовного, вони певно приймуть нових союзників. Учитель також з нами, то буде разом пять.

Семен. Е, то ми вже і чорта на боїмо ся.

Дюбович. Ну, ходім, бо вже пізна пора.

Горевич і Семен. Ходім, ходім!

(Виходять, глядячи скося на вйта і радних).

СЦЕНА 5.

(Вйт і радні глядять злобно в слід за ними; Шміла підбігає до етола і каже.)

Шміла. Ну, пане вуйце, кепсько з вами.

Павло. О, ще не все пропало. Завтра їду сам до старости, а позавтра ведуть їх веїх трех в ланцюшках до криміналу.

Шміла. Або ліпше дайте спокій. Хто знає, якої собі біди можете наптити. То люди мудрі і бувалі, з ними не така легка штука.

Павло. А най там будуть не знати які мудрі, як я хочу, так мусять бути. Раз сказав, не бутн читальні, то не бутн.

Г о л о с и . Таки так, пан начальник мають рихт (радні оден по другім заєпляють при столі).

П а в л о . Шміла, дайте їно ще для мене пів кварти.

(Шміла приносить, Павло пє душком і сильно паний зачинає кричати і бити кулаками о стіл).

П а в л о . О, ні! не дам над собою махабундам старшувати: ту моя власть, ту моя сила, ту моє право! (затачусь, надає під лаву і зачинає храпіти).

Ш м і л а (виходить з за шинквасу, сильовує і бурмоче під носом). Дусе нест а бегайме! (с. з. то є худоба).

(Куртина спадає).

АКТ II.

СЦЕНА 1.

(Подвіре ходачкового шляхтича Козловського, на право хата, на ліво шопи, а з неї вистає дишель від воза, Під хатою сидить стара Козловська, одіта по шляхоцьки і оббирає бараболі, під шопою хтось стогне. За сценою пліт і фіртка. Фірткою входить Горевич, одітий як в I актї).

Горевич: Добрий день, тітко!

Козловська (зриваєсь, хрестячись).
А то хто? Господи святий! Чи се не ти,
Романку?

Горевич (сміє ся). Я, я сам, тітко,
в моїй власній особі.

Козловська. Алеж ти, сину, ви-
гнав ся.

Горевич. А ви, тітко, постарілись.

Козловська. Га, старість не ра-
дість, от вуйко також вже дуже недома-
гає.

Горевич. Ах! правда! А деж вуй-
ко?

Козловська. А от там під шо-
пою слабій лежить.

Горевич. Гей, вуйку! вуйку! а що вам?

Голос. Слабий.

Горевич. А щож вам хибує?

Голос. Крижі болять.

Горевич. А щож ви тут на голім возі робите?

Голос. Курую ся.

Горевич. Алеж дайте спокій з такими жартами. (Іде під шопу і витягає з відтам Козловського, той виходить згорблений, підпирає ся коштуром і тримає ся за крижі).

СЦЕНА 2.

Козловський. Ой! йой! йой! Якжеж мене крижі болять.

Горевич. Та деж, бійте ся Бога, лежати так на голих дошках. Таж то можна згвнути.

Козловська. Або я єму не говорила: лїзь, старий, під перину. А послухає біда?

Козловський. Ну! ну! ну! що

ти, бабо, знаєш. Вже то мене мудрійші радили.

Горевич. А хтож вас так нарадив?

Козловський. Хто? Люди на ярмарку. Казали, тее во, ви пане Козловський, нікого не слухайте, а як вас крижі болять, то лягайте на віз крижами на сворінь. так, щоби добре боліло, а сворінь то вам чисто біль витягне.

Горевич: І ви таких дурниць слухаете?

Козловський. То не є жадні дурниці, то мудрі люди мені радили.

Горевич. Я не перечу, але є прецінь інші таї лїпші способи на тее.

Козловський. Говори, говори. Таж я вже ріжного пробував. Казали мені мастити крижі заячим салом. — Мастив щось цілий місяць, не помогло. Казали пускати в крижі пчолині жала. — Понапущав, що аж ціле лице запухло, а на крижі нічо не помогло. Казали горнець на

крижі ставити.—Ставив, не помогло, а тепер ще пробую сворнем куруватись.

Горевич. Бійте ся Бога! Та чомуж ви доктора не порадились!

Козловський (махає рукою). Ет!...

Горевич. Та чомуж?

Козловський. Ет, та що дохтор знає?

Горевич. Та якже, вуйку!

Козловський. Ну та так, що нічого не знає.

Горевич. Та якже то може бути?

Козловський. Так, як чуєш.

Горевич. Алеж, вуйку, то не може бути. Таж він мусить щось знати.

Козловський. Ну-у...! та він знає, він знає, але він таки нічого не знає.

Горевич. Та, вуйку, та, що ви говорите, таж він мусить щось знати, таж він на тее школи кінчив.

Козловський. Ну-у! Та він вчений, вчений, він може навіть то знає, чо-

го я не знаю, але він так нічого не знає.

Горевич. Та як, вуйку, а на щож він в школах вчив ся?

Козловський. Та він вчений, я не кажу, але видиш...

Горевич. Вуйку!!...

Козловський. Е-е-е... (махає рукою).

Горевич. Та чомуж, скажіть.

Козловський (з таємничим виглядом). Бо видиш, він приходить до тебе, обнукує, обстукує тебе, а то, видиш, до чорта здало ся, бо він нічого не знає.

Горевич. Ну?

Козловський. Ну, але видиш, якби він мав на отсім пальци око, (показує палець) а вложив тобі в горло, а там подивив ся в середину, то він би знав, що чоловікови хибує.

Горевич. Та то правда, але нині наука лікарська має такі приряди, що і без ока на пальци пізнає, що чоловікови хибує.

Козловський. Е, що то варта, от лише гроші дурно видцганяють.

Горевич. А ви гадаєте, вуйку, що вас лотенерішні ліки нічо не коштують.

Козловський. Та як не коштують. От я тобі можу хотьби й зараз почислити, що я вже гроший видав (виптяє крейду і зачинає писати на дверях). Заячий смалець 4 ринських. (Козловська хапає его за руку і перебиває).

Козловська: Та дайже раз спокій, старій. Чи ти вже на старість здурів, чи що?

Козловський (вириває ся). Та пусти, дурна бабо.

Козловська (не пускає его, звертаючись до Горевича каже). Ну, Романку, здурів старій, чи щось, де йно були які двері, де йно стіл, де йно яка шафа, всюди він мусить свої рахунки писати, навіть пліт і той пописував своїми рахунками.

СЦЕНА 3.

(Вбігає Галя і не примічає Горевича, той усуває ся на бік).

Галя. Та що ви, мамо, знов тягастесь з татом.

Козловська. Та бо дпви ся, знов приступило до старого, знов зачинає списувати стіни рахунками.

Галя. Фе! мамо. пустіть тата, то так не ладно, (звертає ся до Козловського) а ви, тату, ліпше йдіть до хати тай кладіть ся до ліжка, бо на такий спосіб ніколи не вилічитесь. (Тягне Козловського за руку до хати, а спостерігши Горевича, пускає руку і викрикує) Господоньку, а тож хто?

Козловська. Таже то Романко, твій свояк.

Горевич. А тиж мене не пізнала?

Галя. А якже я тебе могла пізнати, коли вже більше як 10 літ не бачила.

Горевич. О і тебе також тяжко пізнати, така за той час хороша панночка виросла.

Г а л я (встидливо). Фе. Романку, дай спокій, вже і ти зачинаєш дурниці плести, от ліпше розкажи, де тебе тільки час не було.

Козловський і Козловська (разом). А то справді, нам навіть на гадку не прийшло єго о тоє поспитати.

Горевич. О, я їздив по світі, щастя глядав, розуму вчив ся.

Г а л я. Ну і що?

Горевич. Розуму то троха навчив ся, а щастє то здаєть ся аж тут коло тебе знайду (сміє ся).

Г а л я (відвертаючись). Фе! вже знов зачинаєш дурниці плести, вмісто відповідати, о що питаю.

Горевич. Но, но, Галю, не сердь ся, я лиш так жартом, але видиш, я нині такий веселий, що муну бодай троха подрочити ся.

Г а л я. А то чому?

Горевич. Бо видиш, я нині відобрав

мій пакунок з Америки, де суть всі мої скарби.

Галля. Чи до тих скарбів належить також яка Американка?

Горевич. Фе! Галю! видни і ти зачинаєш мені притинати.

Галля. Га! яке помагаїбіг, таке спасибіг, ну, але таки справді, даймо спокій жартам. (подає руку) погодім ся.

Горевич. Охотно, а на знак згоди, прийми від мене отєї серіжки (подає пуделко).

Галля (отвирає і каже). Алеж бій ся Бога, таж то мусить тебе богато грошій коштувати.

Горевич. О! єще, хвалити Бога, мене на то стане. В Америці через 10 літ зібрав я красний маєток, а тепер хочу купити опустілий по Мошкови фільварок.

Козловський. А може тєє во, тобі в дечім помогчи?

Горевич. На початок хйба буду

просив, щобиєте мене при собі помістили, заким буду мав свій дах над головою.

Козловський, Козловська і Галя (разом). Алеж певно, певно, таж по чужих людях не будеш волочитись.

Горевич. З цілого серця вам за тоє дякую і до смерти вам того не забуду.

Козловська. Але ти десь мушиш бути голодний і змучений а ми тебе тут тримаємо більше як годину.

Горевич. Але мені тут дуже приємно було.

Галя. Ну, ну, не говори багато, приємно, чи не приємно, але спочити таки час.

Козловська (до Козловського). Ну, ходи, старий, тай треба де чим покріпитись.

Козловський. Ідїть, ідїть, я тут ще хвильку зістану.

Козловська (тягне 6го). Алеж старий.

Козловський (видирає ся). Алеж, стара.

Галя. Та дайте спокій, мамо, сило-
ваним конем не доробим ся (бере за руки
матір і Горевича і йдуть до хати).

СЦЕНА 4.

(Козловський сам).

Козловський (проходжує ся і по-
стогнує). От не дадуть чоловікови нічого
зробити. Хто знає, чи не був би мені сей
сворінь поміг; ні, треба було, щоби аж
якийсь Романко, десь аж з якоїсь Аме-
рки приїхав і мені курацію перервав'
(розправляє руками). Алеж бо і хлопець
з него фю! фю! фю! тільки стань тай ди-
ви ся, як раз пара для моєї Галі (заживає
табаки). У-у-у! що пара, то пара, прав-
да, що свояк, але що то значить (махає
байдужно рукою). то дасть ся якось зро-
бити, щось там еґомосцеви теє во того,
щось там на церкву вихне ся і справа
готова. Але за то буде зять, як мальо-

ваний. А і гроші муєть мати (сміє ся).
А певно має. Таж сам казав: “Тес во,
Мошків фільварок куплю” каже. Ха! ха!
ха! ще буде моя Галя малою дідичкою а
мої внуки дідиченятами (цмокас губами,
потім оглядає ся повкруги). А правда,
добре, що тепер нікого нема, буду міг
свої рахунки покінчити (вїймає крейду).
Ага! заячий смалець 4 злр., борсукове са-
ло 7 злр., 4 горники 1 злр., ворожці Мар-
ті 5 злр. (стає і відсапує). Алеж то ще
не всьо. Таж то сего прибралоб ся де
на 40 злр. Ої крижі! крижі! скажені кри-
жі! (З за плота вихиляє ся ворожка Марта
і поволи скрадає ся. Козловський за той
час рахує дальше) 5 а 7 бсть... 10... а ні.
здасть ся більше (ише по цілій стїні крей-
дою), бодай чи не 14, а може за богато?
А лихо би то взяло, що чоловік забув на
старість рахувати (перераховує пальці і
бурмоче під носом. Марта за той час
стає за ним і кличе).

СЦЕНА 5.

Марта. Паноньку, паноньку!

Козловський (перестрашений).

Гвалт! а то що!

Марта. Пет!—тихо, то я.

Козловський. Ну, та якої мари хочеш?

Марта. А нема ту нікого?

Козловський. Таж видиш, що ні.

Марта. Я вам тут принесла плястер на крижі, дуже дорогий, але й дуже помічний.

Козловський. А поможе певно?

Марта. Єй Богу, що помоме.

Козловський. Давай сюди (бере).
А кілька коштує?

Марта. О, то паноньку дуже дорогий, то треба дати цілого ринського.

Козловський (витягає мошонку і дає їй ринського). На, маєш стара відьмо, іди і випий за моє здоров'я.

Марта. Дякую красенько. А найпан за той плястер нікому не спомінають.

Козловський. Ну, ну, їди вже раз, сатано. (Марта входить).

СЦЕНА 6.

(Козловський сам.)

Козловський. Цілого ринського мусів чоловік дати за такий дурний плизтер. Ой крижі, крижі, коли з вами вже кінець буде? Але треба зараз той ринський приписати до рахунку. (Виймає крейду і пише, потім проходить ся по сцені і бурмоче). Не знати гільки, чи може? Ну, але то можна сейчас спробувати. (Іде до шопи і за хвилю виходить, тримаючись за крижі). Але пече, пече! якби огнем. Овва, біда, не мож витримати. Треба може назад екпнути. А може тому пече, що має помочи. (Проходить ся згорблений скорим кроком і держить ся за крижі). Ов-ва, та бо то що раз гірше. Ай-яй! та бо я не витримаю. Буду кричати, гвалт! Е, ні а нуж почувліб в хаті, вибіжать тай по курації (сідає під

хатою і стогне). Ой-йой! йой! пече, пече, не витримаю (падає на землю і кричить): Гвалт, ратуйте хто в Бога вірує, гину! Гей стара, Галя, Романку, ратуйте! (Простягає ся).

СЦЕНА 7.

(Вбігають Козловська, Галя і Горевич, прикидаються коло него).

Козловська: Що тобі старпій }
 Галя: Що вам тату? } разом
 Горевич. Що вам вуйку? }

Козловський. Ой пече, пече.

Козловська. Та де?

Козловський. Ой, та крижі.

Козловська. Та ходи до хати, я тобі дам на крижі камфорового спиртусу.

Козловський. Ой, не треба, бо там вже плястер єсть.

Козловська. Та що за плястер?

Козловський. А Марта мені дала.

Козловська. А Бог би сі скарвав, ту стару відьму.

Галя. А не казала я вам, тату, ідїть, кладїть ся до ліжка.

Горевич. А видите, вуйку, що без доктора не порадите.

Козловський. Е... е... е... та що доктор знає.

Горевич. А ворожка Марта ліпше знає? (Звертаючись да Козловської). Ви, тітко, заведіть вуйка до хати а я тимчасом екочу за доктором.

Козловський. Ой, гвалт! не хочу доктора! (Вириває ся, Горевич, Козловська і Галя силоміць підводять єго, він еилує ся і кричить:) Ой, гвалт, не хочу доктора, доктор нічого не знає, ой, крижі, ой, гвалт. (Козловська і Галя приводять єго до хати, а Горевич, вибігає фірткою за доктором).

(Куртина спадає).

АКТ III.

СЦЕНА 1.

(Сцена представляє опритну читальняну кімнату, на середині стіл застелений газетами, по лівім боці малий столик а коло него сидять і попивають мід старий Козловський і Павло).

Козловський. А-а-а—що добрий мід, то добрий.

Павло. Не то що та паруха, ще нас бувало Шміла нею троїв.

Козловський. Таки нема що казати, з Семена добрий арендар, най ся й міський реставратор сховає.

Павло. О, що правда, то правда! Дай Боже здоровля, нане Козловський.

Козловський. За ваше, Павле. (Пють).

Павло. Дай Боже! А-а-а, добрий медок (одною рукою гладить вуса, другою груди).

Козловський. Бігме, такого зятя, як ваш, то варта мати.

Павло. А ніби то вашому що бракує.

Козловський. Але ваш медовар.

Павло. А ваш господар славний.

Козловський. Бігме, Павле, ваш зять то золото.

Павло. А ваш то диямент.

Козловський. Ну, ну, не величайте так, бо вашому Семенови також нічого не хибує.

Павло. Та так, так. Так як і вашому Романови.

Козловський. Але бо то ваш славний шинкар на цілу околицю.

Павло. А ваш перший і наймудріший вігт на цілий повіт.

Козловський. Але бо ваш то голова.

Павло. А ваш ніби без голови?

Козловський. Але в вашого розуму, як коновка.

Павло. А в вашого, як бочка.

Козловський. Ну, ну, не перехвалюйте!

Павло. А ви також не будьте такі

субтельні, бо скажу дати ще квартиру. (Кличе:) Дарка! Дарка!

Козловський (зриває ся). Алеж бо, Павле, не робить собі видатку.

СЦЕНА 2.

(Входить Одарка, Козловський і Павло повздержують оден другого від вставання руками і садовлять ся).

Одарка. А що там, тату?

Павло (перебиває ему). Але що вам до того, пане Козловський, я плачу і моя правда.

Козловський. Алеж я не то! не то!
(Встає, Павло і Одарка затримують его, він видає ся однак надармо).

СЦЕНА 3.

(Отвирають ся двері, входить відпоручник просвітнього комітету і стає здивований. Павло, Козловський і Одарка розскакують ся і шепчуть кожде до себе).

Козловський. Ой, то певно староста.

Павло. Ой, таж то комісар.

Одарка. Головонько моя бідна, те певно ревізор з процінації.

Відпоручник. Слава Ісусу Христу! Дай, Боже, добрий день.

Козловський. Павло і Одарка (разом і голосно): Слава на віки. Дай Боже здоровля. (В сторону:) Та то видно, якась своя душа.

Відпоручник. Чи тут читальня славного села Демаморич?

Козловський. А тут, паноньку.

Відпоручник. Бо я власне приїхав на торжество відкриття читальні і хотів би бачитись з котрим з виділових.

Козловський. А, если так, то дуже нам мило вас привитати. Я сам маю честь представити ся яко касієр читальні, а от сей чесний газда Павло Вовк є заступником виділового.

Відпоручник. Дуже мені мило пізнати так чесних горожан, однак мені здає ся, що я вам перешкодив в забаві.

Павло. Але-ж противно, в саму пору прийшлисьте, буде нам тепер веселіше. Прошу сідайте, пане, таї розгостіть

ся як в себе дома (подає крісло). (Одарка вибігає, а по хвили вертає з медом, відпоручник за той час сідає, а Павло наливає шклянки а потім підносячи поставець зо шклянками каже):

Павло. Прошу! За ваше здоров'є, пане!

Відпоручник. Алеж я дякую, я мало коли то...

Козловський. Ей, що там багато говорити. Таж циган при компанії повісити ся дав, а ви, паноньку, боїте ся шклянку меду випити. Ну, не будьте такі онорні. Дай Боже здоров'я! (Пють).

Відпоручник. А-а-а... здоровий медок. Аж гріє в середині.

Павло. Не то що проста паруха, що ми нею перше заливали ся.

Козловський. А то мусите знати, заслуга Павлового зятя Семена, котрий такий славний мід варить.

Павло. Ну, ну, не перехвалюйте.

Козловський. А ви не будьте такі субтельні.

Павло. Бо що правда, як би не

ваш зять Романко, тобі нічого з того не було.

Відпоручник. Чувем, чувем, що пан Роман Горевич багато причинив ся до піднесеня громади.

Павло, Козловський і Одарка. Ой дійсно що так, без него ми самі нічого би не зробили.

Відпоручник. Я власне хотів бим про тоє розвідати ся і написати про се в газетах для науки та приміру других селян.

Павло. Чекайте, я вам розкажу. Бо то пана Козловського зять Романко...

Козловський. Чекайте, я вам розкажу. Бо то, знаєте, Павла зять Семен...

Одарка. Чекайте, я вам розкажу. Бо то видите, наші отець духовний.

Відпоручник (смієсь): Алеж, прошу, говоріть одно з вас, бо я нічого не розумію.

Павло. Бо то, видите, як Романко приїхав з Америки, то в нашім селі були

самі п'яки—а я також. Громадська рада радила в корчмі при горівці, а по селі діяли ся крадіжі і розбої. Як Романко приїхав з Америки, то сейчас став против всего того виступати. І мене зганьбив і цілу раду громадську снаплюжив і нікого не бояв ся. То я зразу, звичайно темний, ворогував на него і до старости їздив і шандарів спроваджував, але потім як то ми побачили, що він на добре тягне, то ми поволи устаткували ся і стали єму помагати.

Козловський. А за Семена і Любовича нічо не згадаєте?

Павло (до Козловського). Та бо не перебивайте, дайте докінчити (до відпоручника). А відтак прийшли вибори до громадської ради. Я сам сказав, щоби пана Горевича, вибрали війтом і по мому стало ся. А тепер щобиьте виділи, які у нас порядки.

Віпоручник. Чувем багато доброго про ваше село.

Павло. Але тепер будете своїми очима бачити.

Козловський. А насамперед вигналисьмо жида з корчми і осадили в ній, як видите, Павлового зятя. По однім боці є читальня, по другім господа. Хто хоче може собі де що прочитати, а хто хоче, може випити шклянку пива чи меду тай свій гріш не йде в чужі руки. Є ще громадська крамниця. Провадить її дяк Любович.

Відпоручник. Дуже добре, дуже гарно!

Козловський. А бще не можу замовчати, щоби не похвалити нашого арендаря Семена, котрий дуже файний медок варить. як о тім, пане, самі пересьвідчилисьте ся. За здоровлє нашого арендаря Семена. (Штуркають ся з відпоручником і Павлом, той взборонює ся і вимавляє ся).

Павло. Алеж, пане Козловський.

Козловський. Що? не хочете вишити за здоров'я свого зятя?

Павло (зриває ся). Ах, Господоньку, та що ви говорите, пане Козловський, таж чоловік не лютер, щоби за здоров'я своєї дитини не вишив. (Пє).

Відпоручник (до Павла). Ну, як ваш Семен такий добрий зять і такий горячий патріот, як той мід, що він его варить, то завидую вам.

Павло. Але таж він не заслужив на ті похвали.

Козловський. Ну, ну не будьте. Павле, такі субгельні, хоч биєте свого зятя в тім ушанували.

Павло. А ви за свого чому не дасте говорити. Чи він вас не привів до здоров'я? А ви бувало все "що доктор знає, що доктор знає", а прецінь таки вас докторвилічив. А якби не Романко, то що би було?

Козловський. Та воно правда, Павле. А то вже чоловік таку натуру має,

що як чує, що єто дитину хвалять, то чогось єму стає стыдно.

Відпоручник. А бійте ся Бога, та чогож тут встидатись. Ви повинні гордитись такими людьми. Таж то честь, слава і підпора матери України. А волілиби ви, щоби вони були злодіями або хрунлями.

Козловський і Павло. Сохрани Господи, але то вже така натура, що чоловік чогось тої хвальби встидає ся.

Відпоручник. Тим бо то і зле, що Русин такий стыдливий. Тому-то випередили нас у всім другі більше смілі і відважні народи, а ми остаєм по заду, бо ануж-би нас хто хвалив.

Козловський. Га! може наші діти з того виростуть, але нам вже запізно відзвичаювати ся.

(Одарка за той час то ходить по читальни, то до другої кімнати, то заглядає в вікно. Вкінци сплескує долонями і говорить).

Одарка. А от і наші читальнички ідуть.

(Всі уставляють ся на прийняте прихожих).

(Козловський і Павло беруть відпоручника в середину. Одарка стає за ними).

СЦЕНА 4.

(Входить Роман Горевич з жінкою Галею, вбрані по європейськи, за ними Любович з жінкою одіті по міщанськи, за ними Семен, одітий по народному. даліше чарубки і дівчата в народних строях).

Козловський. Дорогі читальники! Маю честь представити вам відпоручника просвітнього комітету.

Голоси. Вітайте гості, ми дуже раді.

Відпоручник. А і мені дуже мило познакомити ся.

Козловський (до відпоручника). А тут маю честь представити вам, пане, декотрих виділових нашої читальні. Прощу, то мій зять, голова читальні, Роман Горевич; тут пан Любович, церковний півець, громадський секретар і секретар читальні; тут пан Семен Костур, наш арендар і господар читальні. Бракує ще місто голови нашого учителя, бо якраз ніні поїхав на учительську конференцію. На-

шого священика пізнаєте опісля, є він також дуже ревний патріот, але слабого здоровля тай не хогів належати до виділу. (До Любовича:) Пане Любович, а де наші отець духовний? (Всі представляювані подають собі руки).

Любович. Пішли до церкви, щоби все приготувати до Служби Божої, котра має ся відбути на інтенцію нашої читальні.

Козловський. То можеб і нам пора до церкви?

Любович. Єще час. Я вже сам скажу, коли йти.

Горевич (до відпоручника). А ви, пане, певно змучені дорогою і хочете троха відпочати. Нім відслужать літургію можете у мене дома переспатись.

Відпоручник. Але ж бійте ся Бога, щож би я був за правовірний Русин, колиб я Богослуженє переспав.

Горевич. Ну, я гадав...

Відпоручник. А леж ні, ні, я остаюсь з вами.

(Прочі прислухують ся та гуторять між собою).

Горевич. Вам певно тут мої татуньо і Павло багато за той час небилиць наплели.

Відпоручник. Противно, дуже багато доброго о вас довідаєм ся.

Горевич. А що, я не казав. Ті лише мене у всім видять. А прецінь що лише є доброго в громаді, то їх власна робота. Бо прошу я вас, добродію: щоби щось доброго зробити, на то не треба багато праці, треба лише кілька трафних слів, троха енергії і витревалости, троха принуки а решту люди самі зроблять.

Відпоручник. Власне о то ся розходить, щоби вміти на них вплинути, щоби вони охотно робили то, що для їх власного добра потрібно. В тім власне ваша штука і заслуга, що ви то потрафили.

Горевич. Алеж то зовсім не штука. Вірте мені, добродію, в кождім чоловіці є якась крихта амбіції, витягнути єї на верха і використати для загального добра, то повинно бути задачею кожного нашого патріота. А штуки тут нема ніякої.

Відпоручник. Бачу, що ви не любите себе хвалити, але я єще раз кажу, що то, що ви діпняли, є велика штука.

Горевич. Алеж, добродію, не перехваляйте мене так. Доробити ся нашим Русином то не так тяжко. Наш Русин дуже амбітний, а особливо ходить єму о тоє, що о нїм другі говорять. Він нібито не любить, щоби єго хвалити, але людського суду боїть ся, як огню. Спробуйте єму лише запропонувати читальню, крамницю, або яку подібну пожиточну інституцію і настраште єго притім, що як того не зробить, то що на то сусіди скажуть. поруште в нїм амбіцію, вспіміть, що о сїм газети будуть писали, а Русин всіми силами буде єстреміти до ви-

тиченої вами цілі і дійде до свого, бо є амбітний і витревалий.

Відпоручник. А як раз наші проводирі нарікають, що у Русинів нема ані витревалости, ані амбіції.

Горевич. Не вірте, добродію, не вірте. Говорять так, бо не знають свого народа, не ввійшли в його душу, не вміють заговорити до него серцем, не вміють побудити його амбіції.

Відпоручник. Га, може то і правда, не перечу, бо і виджу тут ваші теорії замінені в практиці, але також не можна осуджати наших провідників, бо вони працюючи і борючися з нашими ворогами письмом і словом, не мають часу просліджувати народ і його душу.

Горевич. І ніхто їх не осуджає. Прецінь кождий признаєть, що всюди потрібний розділ труду. Вони яко виспа інтелігенція, нехай борючися пером, нехай закладають різні позиточні товариства а ми, яко низша інтелігенція, будемо

сповнювати їх ідеї, організувати основаними товариства та інституції, одним словом вводити в життя задумані ними пляни.

Відпоручник. Дуже гарно. На тім пункті зовсім з вами годжу ся. Коби нам лиш більше таких людей, щоби так народну справу зрозуміли а тоді і "врата ада не одоліють нас."

Горевич. Але до того треба правдивої просвіти, не партійної, не односторонної, треба народ учити правдивої християнської любови до ближнього, а тоді він спізнає, що правдива ціль життя не щастє одиниць, але щастє і добробут загалу, громади, цілого людства. Тому то наші проводирі та організатори повинні все і всюди взивати народ до правдивої, безпартійної просвіти і єдності і кликати словами канона воскресного "Просвітім ся людіє."

Любович. Перепрашаю дуже, але уже час до церкви.

Горевич. А ми як раз скінчили нашу бесіду.

Відпоручник. Котра була для мене дуже інтересна і поучаюча. Тратулюю вам і всім громадянам такого вїйта і провідника.

Козловський (виступає наперед).
Прошу всіх чесних читальників з нами до церкви.

Відпоручник. Так, так, ходімо в церкву, в нашу народну твердиню. З Богом зачнімо святе діло просвіти.

(Всі виходять, підчас того куртина поволи спадає).

Конець.

Накладом
Української Книгарні

в Скрантон, Па.

вийшли слідуєчі театральні книжки

-
- ГОСТИНА СВ. НИКОЛАЯ. Драматична гра в чотирох виходах, написав Єроним Калитовский, перероблена до Американських обставин. (6 осіб)..... 1
- ЩОКО-СВАТ. Комедія в одній дії. Написав Ізидор Трембицький..... 1
- ВЕРТЕП. Сценічна картинка для колядників, що ходять по хатах в часі Різдвяних Свят.....
- БЛУДНИЙ СИН. Образ з життя наших виселенців в Америці у 4 актах зі співами 2
- В НЕВОЛІ ТЕМНОТИ. Комедія з життя русько-американського народа, в 3 актах.... 2

Крім власного накладу має книгарня на складі книжки театральних інших видавництв з Галичини і української України.

Адреса книгарні:

RUTHENIAN BOOK STORE

701 W. LACKAWANNA AVE.

Scranton, Pa.

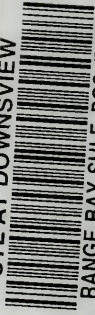
**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 27 25 07 003 5